

u. Landschulen“ és 1800—1819-ig 53 kötetben szerkesztette pedagógiai folyóiratát, a „Bibliothek für Pädagogik“-ot. Ez utóbbiban ő és munkatársai sok „modern“ eszmét pendítettek meg. Támadják a szellemtelen grammatizálást, követelik az összes iskolák alapját képező elemi iskolát, továbbá a női nemnek jobban megfelelő iskolatípust stb., felvetik az iskola és egyház szétválasztásának a kérdését, hangoztatják ifjúsági könyvtárak felállításának a szükségességét stb. Helyesen hangsúlyozza továbbá G. érdemeit a földrajz-tanítás körül, annyira, hogy pl. az, amit Ritter Károly tett a földrajz új módszerének megapítása körül, tulajdonképen G.-tól vett indításokkal hozzható kapcsolatba, amint e tárgy tekintetében mindaz, ami a Schnepfenthali intézetben történt, nem Salzmann apó, hanem G. érdeme volt. A tornázás körüli érdemeit e pontokban foglalja össze: 1. G. a rendszeres iskolai, nép- és katonai tornászati megalapítója. 2. Előmozdítója a női tornászatiaknak. 3. A német férfiaságra és a haza védelmére szolgáló nevelés atyja. 4. A testi nevelés tudományos írója. 5. Régi német játékok gyűjtője és végül 6. mint gyakorlati tornatanító és a vándorlás (kirándulás) ápolója érdemel figyelmet. E téren is az a tragikum kísérte, hogy mások, akik gondolatait kimerítették, továbbfejlesztették és betetőzték, népszerűkké lettek és őt árnyékba borították, így Jahn, akinek jelentősége tartalmilag alig halad túl G.-on, mert G. a német tornászati ősatyja (Erzvater) és tulajdonképeni megalapítója. Ez érdemével összefügg a Schnepfenthalban gyakorolt mechanikus mellékfoglalkozásokról szóló vaskos munkája is. Ezen helyenként kissé dicsőítő méltatás után következik G. életrajza, melyben szintén új adatokat találunk, így G.-nak a Ritter- és Salzmann-családhoz való viszonyát illetőleg. De ezzel ki is merítettük a könyvecske érdemeit. Célja nem tudományos, hanem pedagógiai: a nagy pedagógust akarja eszményképül állítani az ifjúság elé és a nagyközönséget G. nagy jelentőségéről tájékoztatni. Innen a munka népies, sokszor szónokias hangja és éppen nem logikus beosztása. Négy kép is díszíti a könyvet, köztük G. quedlinburgi emléksobrát. Sz. Ö.

Susanne Engelmann: *Die Erziehung des Mädchens*. Quelle u. Meyer, 1929, 134 l.

A műnek jelmondata Schleiermacher hite egy örök emberiségben, mely még a férfi és nő kialakulása előtt létezett, s a szerző e könyvet kartársainak és tanítványai szüleinek ajánlja. Valóban, ilyenfajta műveket kellene a tanulók szüleinek olvasniuk, akkor az iskola és a szülői ház együttműködése harmónikus lenne, s akkor a szülői értekezleteknek is meglenne a kívánt hatásuk.

A művecske 12 fejezetben tárgyalja az egész leánynevelés kérdését. Bevezető fejezete a jelmondatnak megfelelőleg azt fejt ki, hogy a leánynevelésnek a nép művelődése szempontjából legalább olyan jelentősége van, mint a fiúkénak. Most már ezt senki sem tagadja, de nem is régen, forradalmi hang lett volna ez. Kiemeli azonban, hogy mennyire mást kíván a háború utáni társadalom a leánytól, mint az azelőtti, milyen más leánytípusnak kell kialakulnia a mostani helyzetnek megfelelően. A háziás nevelés nehéz kérdése követ-

kezik ezután. Ennek azt kell elérnie, hogy a leány szeresse otthonát, s itten mi pedagógusok kis szerephez jutunk, itt a szülőknek, elsősorban az anyáknak van fontos és nagy feladatuk. Az iskolai nevelésnek is más a célja, mint régen; az iskolának más tanítási anyagot kell felölelnie, de főleg másképp kell tanítania. A szülők nem értik meg, hogy az iskola munkája ma nem az, ami régen volt; a munkaiskola kialakult, itt az iskolában vezetik be a tanulót a tanulmányokba. Másképen tanítjuk az irodalmat, mint a szülők idejében, művészetekbe vezetjük be a leánygyermekeket, élvezni tanítjuk a tudomány és művészet szépségeit, ügyességekre, testi kultúrára neveljük. S mindezt el tudjuk az iskolában érni, mert a nevelő s a tanuló közti viszony bizalmas lett. Foglalkozik az író a serdülő lányok közti pajtási és baráti viszonnal, a leányok és a fiúk közti kapcsolattal. Külön fejezet tárgyalja a vallásos kifejlést, a művészi nevelést. Ez utóbbi minket magyarokat külön is érdekelhet, hiszen kultuszminiszterünk az új és kialakulóban levő leányiskolákban nagyobb teret állapított meg a képző- és egyéb művészetek megismerése számára. A líceum és főleg a kollégium a művészeti nevelésre nagy gondot fordíthat. A testedzésre való gond sem jelent mást, csak a görög kalokagathia megvalósítását — s ha megvan az összhang, nincs veszély. Mindig csak a harmónia megzavarása okoz kellemetlenségeket. A hivatásra való nevelésről szólva, kiemeli könyvünk azt, hogy műveltség és családiaság nem áll ellentétben, sőt egyik a másik nélkül hiányos. A hivatást választott nő nem kevésbé lesz jó anya és háziasszony, mint az, aki semmit sem végzett; ez természet dolga, s nem szabad elítélni az életpályákra törekvőket, mert tudományokban és tanulmányokban való gazdagságuknak nem kell háziasságuk rovására válnia. Egy-egy elrettentő alakból nem szabad általánosítani. Végül most már az állampolgárságra is gondolnia kell a nőnek: mert ha nem politizál is, értenie kell valamelyest a társadalom problémáihoz, hogy társadalmilag megállja a helyét. Persze a maga körében végézza munkáját (jótékonyosság stb.) s ne a férfi vetélytársa legyen, akkór a férfiak idegenkedése e nőtípussal szemben meg fog szűnni. A fontos az, hogy akármilyen pályára lép a nő, bármily életcél tűz ki maga elé, egész lelkével, minden igyekezetével álljon annak az ügynek a szolgálatába.

Ilyen gondolatokat tartalmaz e könyvecske, vagy ilyen gondolatokat ébreszt olvasása lelkünkben. Jó ezeken néha elgondolkozni, s erre a szerző sok tapasztalata és tiszta okfejtése rávezethet mindnyájunkat. *Böhm Dezső.*

Julius Wagner: Didaktik der Erdkunde. Frankfurt a. M., 1928, M. Diesterweg kiadása. (8-r., 221 l.)

Az 1925-ös új porosz tanterv a földrajz számára új célokat és utakat jelölt ki. A régi állapottal ellentétben most már minden iskolatípus felső tagozatán is szóhoz jut e tantárgy s a humanisztikus jellegű tárgyak között a *Kernfach* szerepét tölti be. Egyrészt tehát az iskolában elfoglalt új helyzete, másrészt meg napjaink mindjobban jelentkező pedagógiai áramlatai és a tudományos földrajz új irányai — különösen a táj és tájleírás — hívták életre a címben jelzett didaktikát. Ez a három körülmény azonban éppen elegendő ahhoz,